

Summary

Bernada E. Ways of protecting subjective civil rights and interests, which are aimed at restoring the situation that existed before the violation of law.

In this article an article analyzes the thesis, according to which it is proposed to distinguish between the concept of protection of rights and their protection, since the protection of rights should be regarded as a legal means of preventing violations, and about protection – as such, which comes for violation and entails restoration of the corresponding subjective right. It is substantiated that, despite the absence of provisions in the material law on the possibility of protection of interests, the latter may also need protection along with subjective civil law, and therefore similar mechanisms are used to protect subjective civil law and interest. It is substantiated that the owner is deprived of the possibility to use the legal and substantive means of protecting the property right as a result of the recognition of the transaction invalid, since the vindication claim is unilateral.

Key words: ways of protection, restoration of the situation, material and legal ways, obligations and legal, restitution, vindication, condition.

УДК 347.45

О. В. ДИБА

Олексій Васильович Дуба, аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

УМОВИ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРОЕКТНИХ РОБІТ

Аналізуючи різні підходи до загальних вимог щодо визначення істотних умов договору за Цивільним (далі – ЦК) та Господарським (далі – ГК) кодексами України, доцільно зазначити про більш виважену позицію ЦК України, де вимоги до умов договору закріплені на загальному рівні (ст. ст. 638–647 ЦК), основними з яких є: а) умова про предмет договору; б) умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду; в) усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Практичне значення розгляду теоретичних положень про умови договору підряду на проведення проектних робіт полягає у двох моментах: 1) досягнення в належній формі домовленості сторін щодо істотних умов договору тягне за собою набрання сили таким договором; 2) визначені законодавством і домовленістю сторін умови договору породжують відповідні права та обов'язки учасників договірних правовідносин¹. Отже, детальніше зупинимося на питанні встановлення мінімально необхідних умов договору підряду на проведення проектних робіт.

Розпочнемо із такої надважливої умови договору підряду на проведення проектних робіт, як предмет, адже при погодженні умов договору найперше, що повинні погодити між собою потенційні контрагенти, це обсяг, вид робіт, які будуть спрямовані на досягнення конкретного результату. Одразу ж зазначимо, що з приводу визначення предмета підрядних договорів у юридичній літературі до сьогодні точаться дискусії, які, на жаль, не знайшли свого вирішення у гл. 61 ЦК України. Так, на думку одних дослідників, предметом договору підряду є результат праці, роботи, виробничої діяльності підрядника (В. В. Луць, Н. С. Кузнецова, А. Б. Гриняк, М. Д. Пленюк, В. К. Гуцуляк). На думку інших, предметом підрядних договорів є сама діяльність підрядника (робота) (М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, В. Ф. Чигирь, М. П. Ринг). Водночас в юридичній літературі поширеною є й третя точка зору на предмет підрядних договорів як на симбіоз двох елементів: матеріального – результат робіт і юридичного – діяльність сторін за договором (виконання робіт) (І. С. Лукасевич-Крутник, М. С. Біленко).

Відсутність єдиного підходу щодо досліджуваного питання знаходить своє відображення і при аналізі окремих видів договорів підряду. Так, у вітчизняній юридичній літературі трапляються окремі позиції щодо питання про предмет договору підряду на проведення проектних робіт. Найпоширенішою є концепція унітарного (єдиного) предмета цього різновиду договорів підряду, за якою предметом договору підряду на проведення проектних робіт може бути: 1) проектно-кошторисна документація; 2) проведення проектних робіт та передання замовнику їх результату (дозволяє припустити існування подвійного предмета договору: матеріального – проектно-кошторисної документації, і юридичного – діяльність підрядника при проведенні проектних робіт); 3) діяльність підрядника з проведення проектних робіт.

Одразу ж зазначимо про сумнівність сприйняття концепції існування двох предметів договору підряду на проведення проектних робіт, оскільки досліджуваний договір як юридичний факт є підставою виникнення складних зобов'язальних правовідносин (підрядник зобов'язаний передати проектно-кошторисну документацію замовнику, а останній прийняти та оплатити її). Відповідно, зобов'язальні правовідносини в договорі підряду на проведення проектних робіт носять єдиний характер, оскільки припускають зустрічне виконання зобов'язань. З цього приводу доречно навести міркування М. Д. Пленюк, що вбачати подвійність складових єдиного предмета в підрядних договорах недоречно, адже саме по собі виконання замовлення не може

бути предметом договору хоча б тільки через те, що робота, як правило, виконується підрядником самостійно. В іншому випадку слід говорити про подвійну складову й в усіх інших договорах².

Сумнівною видається й концепція існування альтернативних предметів договору підряду на проведення проектних робіт, оскільки альтернативне зобов'язання пов'язане із виконанням не будь-якої дії, а однієї із двох або декількох заздалегідь зазначених дій за своїм вибором або за вибором кредитора. Ці зобов'язання характеризуються декількома предметами виконання, причому передання будь-якого предмета є належним виконанням³. Натомість у досліджуваному нами договорі підряду підрядника і замовника пов'язує один кінцевий результат – передання проектно-кошторисної документації та розрахунки за це. Фактично має місце складна структура одного зобов'язання.

Зазначена вище невизначеність у підходах до предмета підрядних договорів знайшла своє відображення і в гл. 61 ЦК України. Зокрема, аналіз як загальних, так і спеціальних положень цієї глави дав змогу зробити висновок, що в одних випадках законодавець під предметом договору розуміє умову про роботу, виконану підрядником для контрагента за договором (ст. ст. 837, 865, 874 ЦК), в інших – її результат (ст. ст. 855, 875, 887, п. 3 ч. 1 ст. 890 ЦК). Заручником таких законодавчих розбіжностей стає судова практика, в якій доволі часто приймаються рішення з визначенням кардинально різних, а то й взагалі подвійних предметів договору підряду на проведення проектних робіт. Прикладом може слугувати справа, в якій предмет договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт визначено як проведення пошукових робіт та розробка на цій основі проектно-кошторисної документації, узгодженої і затвердженої в установленому порядку⁴.

Тобто, правозастосовна практика у зв'язку із такими доктринальними та законодавчими розбіжностями також визначає предмет договору підряду на проведення проектних робіт і як самі роботи, і як їх результат, а також говорячи про пошукові (а не проектні!) роботи та їх результат, що відображається у формі проектно-кошторисної документації. Зважаючи на це, вважаємо за доцільне підтримати думки тих вчених, хто все ж визнає предметом підрядних договорів виключно їх результат – матеріалізовану форму, що опосередковує виконану роботу.

Відповідно до вищеведеного вважаємо, що предметом договору підряду на проведення проектних робіт є специфічний матеріалізований результат роботи підрядника, який відображається у проектній, кошторисній або іншій технічній документації і за своєю суттю відображає об'єкт майбутніх цивільних правовідносин. При цьому «специфічність» такого матеріалізованого результату полягає в тому, що він не може бути використаний у іншій діяльності, адже розробляється з чітко визначеною метою за конкретним завданням замовника.

Загалом законодавець у § 4 гл. 61 ЦК України результат проектних робіт визначає доволі суперечливо, в одних випадках говорячи про проектну та іншу технічну документацію (ст. 887, п. 6 ч. 1 ст. 889 ЦК), в інших – про проектно-кошторисну документацію (ст. ст. 877, 888, п. 2, 4 ч. 1 ст. 889, 890, 891 ЦК). З цього приводу доцільно підтримати висловлену І. С. Лукасевич-Крутник позицію щодо необхідності узгодження законодавчої термінології на користь закріплення у § 4 гл. 61 ЦК України терміна «проектно-кошторисна документація», зважаючи на те, що кошторисна документація не належить до «іншої технічної документації», а за своєю суттю більше тяжіє до фінансової документації⁵.

Аналізуючи законодавчі визначення проектно-кошторисної документації, слід зазначити, що під поняттям «проектна документація» законодавець здебільшого розуміє затверджені текстові та графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні рішення, а також кошториси об'єктів будівництва. Разом із тим, виходячи із визначення поняття проекту, закріпленого в ст. 1 Закону України «Про архітектурну діяльність», можемо зробити висновок, що законодавець ототожнює вищезазначені креслення, графічні та текстові матеріали з кошторисними розрахунками, які визначають вартісні показники конкретного об'єкта архітектури. Водночас у ст. 877 ЦК України законодавець цілком доречно пропонує розуміння проектно-кошторисної документації як *проектної документації*, що визначає обсяг і зміст роботи та інші вимоги, які ставляться до робіт, та *кошторису*, що визначає ціну робіт. Так, в абз. 2 ч. 1 ст. 877 ЦК України закріплено обов'язок підрядника виконати усі роботи, визначені у проектній документації та в кошторисі (проектно-кошторисній документації). Такий же підхід відображено і у Загальних умовах укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві, де під проектною документацією розуміється текстові та графічні матеріали, затверджені в установленому порядку, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, а також кошториси об'єкта будівництва.

Виходячи з наведеного, доводиться констатувати подвійність законодавчих підходів. В одних випадках законодавець ототожнює проектну документацію з кошторисними розрахунками (Закон України «Про архітектурну діяльність»), в інших – чітко наголошує, що проектно-кошторисна документація складається з двох частин – проектно-кошторисної документації та кошторису (ЦК України, Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»), Загальні умови укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві).

На нашу думку, з метою уникнення наведених подвійних стандартів доцільно дотримуватися позиції, відображеної в абз. 2 ч. 1 ст. 877 ЦК України, за яким проектною документацією є затверджені текстові та графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні рішення і кошторисна документація – кошториси та інші документи, пов'язані із складанням (розрахунки, обґрунтування, пояснення, відомості про вартість матеріалів тощо).

Отже, підсумовуючи, доцільно наголосити, що предметом договору на проведення проектних робіт є проектна та кошторисна документація, що передаються замовнику. Робочі креслення (креслення, призначені для виконання будівельних та монтажних робіт) проекту повторного використання, за яким на одному май-

данчику повинно здійснюватись будівництво декількох однакових об'єктів, передаються на електронних та паперових носіях у чотирьох примірниках лише для одного з цих об'єктів, а для інших – у двох примірниках⁶.

Наступною умовою договору підряду на проведення проектних робіт, що потребує погодження між сторонами, є ціна, тобто грошова сума, належна підрядникові за виконану роботу. Аналізуючи давню дискусію щодо доцільності (Д. М. Сафіуллін, С. А. Хохлов, І. С. Лукасевич-Крутник, М. С. Біленко) чи навпаки недоцільності (М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, Ю. К. Толстой, О. П. Сергєєв, А. Б. Гриняк, М. Д. Пленюк, В. К. Гуцуляк) визнання ціни істотною умовою підрядних договорів, варто погодитись з позицією А. Б. Гриняка, що контрагенти відповідно до принципу свободи договору та ст. 6 ЦК України можуть і не передбачати ціну виконаних робіт, а у разі виникнення спору таке визначення буде проведено судом, який уже на власний розсуд встановлює ціну або спосіб її визначення. У такому випадку вона визначатиметься за ціною, яка за аналогічних обставин, зазвичай, стягується за такі роботи. Однак, якщо хоча б однією зі сторін піднімалося питання внесення до договору умови про ціну або ж сторони не досягли згоди щодо неї, то така умова визнається істотною, а сам договір – неукладеним⁷.

Зважаючи на зазначене, можемо констатувати, що у проектних правовідносинах сторони вправі, виходячи зі змісту ст. 843 ЦК України, визначити ціну безпосередньо в змісті договору або ж закріпити спосіб її визначення. Водночас, якщо у договорі підряду на проведення проектних робіт цього не буде зроблено, вона встановлюється за рішенням суду на основі цін, що, звичайно, застосовуються за аналогічні роботи з урахуванням необхідних витрат, визначених сторонами. Тобто, сторони вправі не визначати у договорі підряду на проведення проектних робіт ні ціни, ні способу її визначення і від того договір не може вважатися неукладеним.

Виходячи із наведеного, спірними видаються міркування тих дослідників, які відстоюють позицію визнання ціни у договорі підряду істотною умовою, зазначаючи, що протилежне суперечитиме самій сутності платного договору, за яким сторона має отримати плату чи інше зустрічне надання за виконання своїх обов'язків⁸. Або ж наголошуючи, що оскільки договори підряду на проведення проектних та пошукових робіт є господарськими договорами, то в силу ч. 3 ст. 180 ГК України сторони у будь-якому разі зобов'язані погодити ціну в договорі підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Сумнівність наведених висновків також випливає зі змісту п. 1 ч. 1 ст. 889 ЦК України, в якій закріплено обов'язок замовника оплатити проведені роботи в порядку, встановленому договором або законом. З чого можемо зробити висновок, що у випадку, якщо сторони не передбачили такий порядок у договорі, а спеціальні вимоги щодо оплати відсутні у § 4 гл. 61 ЦК, то до зазначених правовідносин застосовуються положення ст. 843 ЦК України, де вказано на способи формування ціни у договорі підряду. Такими способами можуть бути: визначення ціни у самому договорі підряду; у кошторисі; у інший спосіб, встановлений у договорі підряду, за допомогою спеціальних, однозначно сформульованих правил (алгоритмів)⁹. При цьому жоден із зазначених способів не має переваги над іншими, і сторони при укладенні договору можуть обирати будь-який із них, що ще раз свідчить про неможливість у випадку непогодження ціни у договорі підряду на проведення проектних робіт визнання його неукладеним.

Найчастіше ціна у проектних правовідносинах може визначатися або в договорі підряду на проведення проектних робіт, або в кошторисі до нього, який є формою вираження ціни. Договірні ціни можуть встановлюватись твердими або динамічними. Тверді ціни – це договірні ціни, які є незмінними на весь період проектування і можуть уточнюватись тільки у випадках, коли: а) замовник змінює архітектурно-планувальне завдання, що викликає зміну обсягів проектування та їх вартості; б) в процесі виконання робіт виявлені беззаперечні помилки, не встановлені на стадії формування ціни; в) виникають обставини непереборної сили (надзвичайні обставини та події), що не могли бути передбачені сторонами під час укладання договору. Натомість динамічні ціни є відкритими і можуть уточнюватись протягом усього строку проектування.

Отже, можемо констатувати існування на практиці декількох підходів щодо визначення ціни за договором підряду на проведення проектних робіт. За одним з них, ціна фіксується безпосередньо в договорі у твердій або динамічній формі. Тверда ціна (аналогія твердому кошторису) пов'язана із фіксацією в договорі загальної фіксованої суми витрат та винагороди. Натомість фіксація договірної ціни в динамічній формі пов'язана з випадками неможливості чіткого передбачення вартості проведених робіт, а тому сторони можуть домовитися, наприклад, що підрядник після виконання кожного етапу ставить вимогу замовникові (рахунок) із зазначенням обсягу та виду проведеної роботи. Як видається, такий спосіб визначення ціни відповідає приблизному кошторису. Разом із тим, виходячи з принципу свободи договору, не слід виключати можливість визначення сторонами ціни за договором підряду на проведення проектних робіт за допомогою так званого «змішаного» підходу, за яким можуть застосовуватись вищенаведені способи визначення ціни в будь-яких їх комбінаціях, за умови, що він не суперечить відображенням у ст. 3 ЦК України основоположним принципам цивільного законодавства.

Торкаючись у межах цього дослідження валюти грошового зобов'язання, доцільно зазначити, що виконання грошових зобов'язань на території держави повинно здійснюватись в грошовій одиниці України – гривні. Разом із тим іноземна валюта може використовуватись в Україні у випадках і в порядку, встановлених ч. 2 ст. 192 ЦК України. У ст. 533 ЦК України законодавець закріпив положення, за яким використання іноземної валюти, а також платіжних документів в іноземній валюті при здійсненні розрахунків на території України допускається у випадках, порядку та на умовах, встановлених законом. Відтак вимоги підрядника про виконання замовником грошових зобов'язань, визначених в іноземній валюті, мають заявлятися в національній валюті України (гривнях) за офіційним курсом Національного банку України на день заявлення відповідної

вимоги (крім випадків, коли стороною зобов'язання, у якому виник спір, одержано відповідну ліцензію Національного банку України). При цьому стягнення інфляційних нарахувань на суму основної заборгованості не є можливим, оскільки індекс інфляції розраховується лише стосовно національної валюти України (гривні).

Важливою умовою договору підряду на проведення проектних робіт є строк проведення таких робіт та передання їх результату замовнику. Це обумовлюється консенсуальним характером цього договору, оскільки виконання контрагентами взятих на себе зобов'язань потребує, як правило, певного часу: на проведення проектних робіт, на здачу-приймання проектно-кошторисної документації, на виправлення допущених у ній помилок, на погодження готової проектно-кошторисної документації із замовником, а в разі необхідності – з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування тощо.

Відповідно під строком дії договору підряду на проведення проектних робіт доцільно розуміти період, протягом якого існує договірне правовідношення, з якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договірних умов. Строк дії договору визначається на розсуд сторін, якщо тільки в законі чи іншому нормативно-правовому акті не обмежується строк його чинності.

Як вбачається зі спеціальних положень § 4 гл. 61 ЦК України, якихось окремих вимог про строк договору підряду на проведення проектних робіт немає, що доволі просто пояснюється наявністю загальних вимог про строк підрядних договорів у § 1 гл. 61 ЦК України. Так, ст. 846 ЦК України передбачено, що строки виконання роботи або її окремих етапів встановлюються у договорі підряду, а у випадку відсутності цього підрядник зобов'язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумні строки, відповідно до суті зобов'язання, характеру та обсягів роботи і звичаїв ділового обороту.

Крім того строки в досліджуваному договорі підряду можна класифікувати на: 1) основні (строки проведення робіт та передання проектно-кошторисної документації) і допоміжні (строки уточнення завдання на проектування, погодження з контролюючими органами тощо); 2) законодавчо визначені (строки погодження готової проектно-технічної документації з уповноваженими органами державної влади і органами місцевого самоврядування) та визначені в договірному порядку (встановлюються у відповідних календарних графіках проведення конкретних етапів робіт); 3) загальні (період між початком робіт та переданням їх результату замовнику є загальним строком) та проміжні (період, під час якого повинні бути проведені окремі етапи робіт).

У договорі підряду на проведення проектних робіт, як правило, визначається термін початку роботи та термін її закінчення. Коли виконання передбачених договором робіт виходить за межі календарного року, в договорі зазначаються також обсяги і вартість робіт на перший рік. На наступні роки ці умови можуть уточнюватись додатковими договорами. До договору підряду на проведення проектних робіт додається як його складова частина графік із зазначенням строків надання замовником вихідних даних, необхідних для проектування, і строків завершення передбачених договором робіт, а у разі потреби – також погоджені сторонами особливі умови виконання проектних робіт¹⁰.

Таким чином, якщо брати за критерій визначення умов, необхідних для договорів даного виду, те, чи може бути договір виконаний належним чином без включення і узгодження сторонами певної умови, то умовами, необхідними, однак такими, що не впливають на укладеність договору підряду на проведення проектних робіт, є умови про ціну та строк їх проведення. Водночас в практиці проведення проектних робіт сторони за домовленістю між собою можуть погоджувати й інші умови, які стають істотними для них. Це можуть бути умови про: а) передання замовником завдання на проведення проектних робіт або інших вихідних даних, необхідних для проведення таких робіт; б) мету проведення проектних робіт та орієнтовний напрям використання їх результатів; в) умови конфіденційності тощо. Однак, відсутність в договорі підряду на проведення проектних робіт цих умов є ускладнюючими факторами його динаміки та процесу доказування в суді певних обставин у справі, але не такими, що унеможливають його належне виконання, адже зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

¹ Ярошевська Г. М. Договір про надання юридичних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Г. М. Ярошевська. – Х., 2014. – С. 99.

² Пленюк М. Д. Результат робіт як істотна умова договору будівельного підряду / М. Д. Пленюк // Юридична Україна. – 2013. – № 10. – С. 62.

³ Новицький І. Б. Общее учение об обязательствах / И. Б. Новицкий. – М., 1950. – С. 122.

⁴ Рішення господарського суду Дніпропетровської області у справі № 35/265-10 від 14 жовтня 2010 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11790747> (дата звернення: 19.11.2017).

⁵ Лукасевич-Крутник І. С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: моногр. / І. С. Лукасевич-Крутник. – Тернопіль, 2012. – С. 85–86, 90–91.

⁶ Сафонов Ю. М. Економіко-правові основи капітального будівництва: навч. посіб. / Ю. М. Сафонов, В. Р. Кравець, В. Г. Олюха. – К., 2014. – С. 136.

⁷ Гриняк А. Б. Теоретичні засади правового регулювання підрядних зобов'язань у цивільному праві України: моногр. / А. Б. Гриняк. – К., 2013. – С. 130–131.

⁸ Абрамцова Е. Л. Договір подряда в гражданском праве России: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Е. Л. Абрамцова. – М., 2005. – С. 41.

⁹ Международные коммерческие сделки / Е. Ю. Дыминская, Е. Р. Кибенко, И. Ю. Кирвель и др.; под ред. У. Хелльманна, С. А. Балашенко, В. И. Нагнибеды. – Хмельницький, 2015. – С. 267.

¹⁰ Пленюк М. Д. Цивільно-правове регулювання строків (термінів) у договорах про виконання робіт: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / М. Д. Пленюк. – К., 2011. – С. 63.

Резюме

Дыба О. В. Умови договору підяду на проведення проектних робіт.

У статті аналізуються питання, пов'язані з визначенням істотних умов договору підяду на проведення проектних робіт. Акцентовується увага на дискусійних моментах визначення предмета договору підяду на проведення проектних робіт. Встановлено, що предметом досліджуваного договору є специфічний матеріалізований результат роботи підрядника, який відображається у проектній, кошторисній або іншій технічній документації і за своєю суттю відображає об'єкт майбутніх цивільних правовідносин. При цьому «специфічність» проектно-кошторисної документації полягає в тому, що її неможливо використати у іншій діяльності, адже вона розробляється з чітко визначеною метою за конкретним завданням замовника. Обґрунтовано доцільність віднесення ціни та строку до звичайних умов договору підяду на проведення проектних робіт. Досліджуються питання викоринення існуючих суперечностей у чинному ЦК та ГК України щодо ціни та строку як звичайних умов договору.

Ключові слова: договір підяду на проведення проектних робіт, предмет договору, проектно-кошторисна документація, ціна договору, кошторис, аванс, завдаток, строк договору.

Резюме

Дыба А. В. Условия договора подряда на выполнение проектных работ.

В статье анализируются вопросы, связанные с определением существенных условий договора подряда на выполнение проектных работ. Акцентируется внимание на дискуссионных вопросах определения предмета договора подряда на выполнение проектных работ. Установлено, что предмет исследуемого договора является специфический материализованный результат работы подрядчика, который отображается в проектной, сметной или иной технической документации и по своей сути отражает объект будущих гражданских правоотношений. При этом «специфичность» проектно-сметной документации заключается в том, что ее невозможно использовать в другой деятельности, ведь она разрабатывается с четко определенной целью по конкретным задачам заказчика. Обоснована целесообразность отнесения цены и срока к обычным условиям договора подряда на выполнение проектных работ. Исследуются вопросы искоренения существующих противоречий в действующем ГК и ХК Украины относительно цены и срока как обычных условий договора.

Ключевые слова: договор подряда на выполнение проектных работ, предмет договора, проектно-сметная документация, цена договора, смета, аванс, задаток, срок договора.

Summary

Dyba O. The conditions of contract for carrying out design works.

The article analyzes issues related to the definition of essential conditions of the contract for carrying out design work. Attention is emphasized on discussion issues of the definition of the subject of the contract on carrying out design works. It is established that the subject of the contract is the specific materialized result of the contractor's work, which is reflected in the design, estimate or other technical documentation, and in essence reflects the object of future civil legal relations. At the same time, the specificity of the design and estimate documentation is that it cannot be used in another activity, because it is developed with a clearly defined purpose for the specific tasks of the customer. The expediency of assigning the price and the term to the usual conditions of the contract for carrying out design works is substantiated. The issues of elimination of existing contradictions in the current Commercial Code and the Civil Code of Ukraine regarding the price and terms as usual conditions of the contract are investigated.

Key words: contract for carrying out design works, subject of the contract, design estimate documentation, contract price, estimate, advance, deposit, term of the contract.

УДК 342.92: 342.7

Т. І. КОТОРМУС

Тарас Ігорович Котормус, аспірант Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

СУБ'ЄКТИ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В РАЙОНАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Система гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції втілюється в життя через сукупність правовідносин щодо формування умов та реалізації адміністративно-правових способів та засобів протидії порушенню права власності громадян України, попередження, припинення адміністративних порушень у цій сфері, відновлення порушених прав щодо володіння, користування та розпорядження майном. Основне значення у цих правовідносинах відведено суб'єктам системи гарантування адміністративно-правового захисту права власності громадян України в районах проведення антитерористичної операції. Це обумовлює потребу визначення та детального дослідження їх адміністративно-правового статусу.

© Т. І. Котормус, 2017